

Upornik že kot otrok

Rodil se je 26. decembra leta 1893 v kmečki družini, ki ji je vladal avtoritarni oče. Po Maovih besedah se je prav iz sporov z očetom v njem razvilo, kar je tako zaznamovalo njegovo življenje in moderno Kitajsko. Leta 1918 je prišel na univerzo v Pekingu, kjer se je začel resno zanimati za marksistično misel. Kasneje je sodeloval v kmečkih uporih in v tem času prišel do spoznanja, da mora biti v deželi kmetov temelj socialistične revolucije prav kmečki razred. To spoznanje, ki je postalo temelj njegove misli - maoizma, mu je na začetku prineslo nenaklonjenost kolegov v komunistični partiji, ki jo je pomagal ustanoviti leta 1921. Med takratnimi kitajskimi komunisti je namreč prevladovala zvestoba sovjetskemu modelu komunizma, ki je zagovarjal oblikovanje delavskega razreda in njegovo vodilno vlogo pri izvedbi revolucije.

Herojski Dolgi pohod

Sredi tridesetih let, ko je preganjanje komunistov s strani nacionalistov pod vodstvom Čankajška doseglo vrhunec, so se Mao in drugi komunistični voditelji znašli obkoljeni v gorah na jugu Kitajske. Okoli 100.000 komunističnim borcev je uspelo prebiti obroč in podali so se na več kot 8.000 kilometrov dolg pohod prek gora, rek, gozdov in močvirij na sever države, ki je trajal celo leto.

Med Dolgim pohodom, kot se je zapisal v zgodovino, je po nekaterih podatkih umrlo skoraj 90 odstotkov borcev, za komuniste pa je pomenil prelomnico, saj so se dokončno uveljavili kot močna sila z veliko podporo prebivalstva. Od takrat naprej in vse do svoje smrti je Mao ostal nesporni vodja komunistične partije, pohod pa je v partijski literaturi in umetnosti dobil mitičen status.

Taktiko kmečkega gverilskega delovanja je Mao uspešno uporabil najprej proti japonskim osvajalcem in po drugi svetovni vojni še proti enotam Čankajška, ki so se leta 1949 poražene umaknile na Tajvan. 1. oktobra tega leta so komunisti ustanovili ljudsko republiko Kitajsko in začelo se je obdobje Maove avtoritarne vladavine, ki je Kitajcem poleg družbene preobrazbe in modernizacije države prinesla tudi veliko gorja.

Velik skok naprej in nazaj

Prva izmed spornih politik je prišla po smrti sovjetskega voditelja Stalina leta 1953 in po vstaji na Madžarskem, ki so jo tri leta kasneje zatrle sovjetske sile. Mao je hotel za revolucijo pridobiti širše množice in se izogniti represivnim političnim razmeram, ki so zaznamovale Sovjetsko zvezo pod Stalinom. Konec aprila leta 1956 je oznanil začetek doktrine "Naj cveti sto rož, naj tekmuje sto različnih šol", ki je intelektualcem ponudila svobodo izražanja, izmenjavo idej in dopuščala kritiko politikov. Ko je kritika ušla izpod nadzora in je začela postavljati pod vprašaj vodilno vlogo partije, je Mao uvidel svojo zmoto in se začel počutiti ogroženega. Zaradi izdajstva se je zato kruto maščeval vsem tistim, ki so ga kritizirali in jih zaprl ali izgnal.

S hitro kolektivizacijo in odstranitvijo posestnikov je Mao v prvih letih oblasti skušal rešiti več stoletni problem agrarne reforme na Kitajskem. Da bi ujel industrijsko razvite države, je leta 1958 uvedel doktrino Velikega skoka naprej, ki naj bi preseгла večstoletno pomanjkanje razvoja in prinesla hitro industrializacijo, a je povzročila največjo lakoto v 20. stoletju. V letu dni je želela Kitajška podvojiti proizvodnjo jekla in v ta namen so na hišnih dvoriščih po vsej državi postavili male talilne peči, ki naj bi pomagale uresničiti ta cilj. Namesto, da bi obdelovali zemljo, so morali kmetje tako izdelovati jeklo in kmetijska proizvodnja je kmalu nazadovala. To je sprožilo hudo lakoto, zaradi katere je umrlo okoli 30 milijonov ljudi.

Nova revolucija - nova polomija

Katastrofalne posledice Velikega skoka je skušal Mao - v duhu s svojo tezo o permanentni revoluciji kot gibal družbenega razvoja - popraviti z veliko proletarsko kulturno revolucijo, ki jo je sprožil leta 1966 in s katero naj bi utrdili revolucionarne ideale. Usmerjena je bila proti buržoaznim in reakcionarnim elementom v družbi, vendar je bila to le pretveza, ki mu je omogočila, da se je lahko znebil političnih nasprotnikov. Študente in dijake je spodbudil k ustanovitvi Rdečih gard, ki so imele za nalogo opraviti s starimi idejami, staro kulturo, starimi običaji in starimi navadami. Mladi so dobili rdečo knjižico z Maovimi praktičnimi nasveti in nauki, ki so jih recitirali na javnih manifestacijah po vsej državi. Knjižica je postala njihov zaščitni znak in Mao je v tem času pridobil skoraj božanski status.

Rdeče garde so preganjale profesorje, intelektualce, zmerne politike, umetnike, pisatelje in mnogokrat so obračuni z njimi potekali na javnih srečanjih, kjer so žrtve poniževali in tudi mučili. Številne vladne uradnike in intelektualce so poslali na prisilno delo na podeželje, kjer so se morali učiti iz kmečkih izkušenj in prebirati Maova dela. Akcije Rdečih brigad so se kmalu sprevrgle v medsebojno tekmovanje, kdo bo bolj natančno izpolnjeval Maove nauke, in med njimi so se vneli srditi spopadi, ki jih je morala zatreti vojska. V letih nasilnega političnega preganjanja so umrli tisoči in milijoni so se znašli za zapahi ali v izgnanstvu. Čeprav je kulturna revolucija skozi leta izgubljala svojo moč, se je končala šele z Maovo smrtjo leta 1976.

Konec Maovega eksperimentiranja

Po Maovi smrti se je vnel oster boj za nasledstvo med radikalnimi člani partije, ki jih je predstavljala Maova tretja žena Džang Čing, in zmernimi pragmatičnimi voditelji, ki jih je vodil Deng Xiaoping. Džang Čing mnogi pripisujejo ključno vlogo v času kulturne revolucije, medtem ko je bil Deng zaradi svojih pomislekov takrat izključen iz partije, kamor se je na pobudo drugega človeka partije in premierja Ču En Laja vrnil leta 1973. Z aretacijo Bande štirih, ki ji je pripadala Džangova, je nasledstveni boj pripadel Dengu, ki je nemudoma končal kulturno revolucijo in opustil radikalne politike svojega predhodnika. Začel je liberalizirati gospodarstvo in uvedel nekatere kapitalistične pristope, kot je zasebno podjetništvo. Državo je odprl svetu in tujim naložbam, kar je prineslo nagel razvoj in Kitajska je v dveh desetletjih postala gospodarska velesila.

Pet let po Maovi smrti je partija objavila poročilo o njegovem delu, kjer je zapisala, da je imel v 70 odstotkih prav, v 30 odstotkih pa se je motil. S tem je priznala napake njegove politike, vendar pa ga ni obsodila, saj bi s tem zamajala svojo vlogo. Mao tako še danes ostaja kulturna osebnost na Kitajskem.

Vprašanja

Kdaj se je večni revolucionar rodil?

- Rodil se je 26. 12 1893

Kdaj ustanovi ljudsko republiko?

-1. oktobra leta 1949

Kaj povzroči leta 1958 z uvedbo doktrine Velikega skoka naprej?

-Povzroči smrt 30 milijonov ljudi

Med katerima dvema osebama se po Maovi smrti vname boj za nasledstvo?

-Med Džang Čing & Deng Xiaoping